

**תלמיד:** אולם אם כן למה יש מצוה בתורה להמליך מלך.

**המחנך:** זו מצוה שמאד קשה לקיים אותה. אם לא מוצאים את האיש המתאים למלוכה זה רע מאד. לפעמים טועים וסבורים כי האיש מתאים והוא איננו מתאים. על כן לא קיימו ישראל מצוה זו עד ימי שמואל. שמואל סבור היה כי אף בימיו עדיין מוקדם להמליך מלך עליון ראוי באמת לגדולת ישראל הוא ובניו אחריו. מלך ישראל אמיתי צריך להכיל בו את כל המעלות הגדולות והקדושות המנויות בדברי הנביאים על המלך המ שיח. אם לא מוטב להמתין עד שיבא האיש הזה. זו היתה טענת שמואל. אולם העם טען כי אף מלך פשוט יחזק אותם וישליט סדר בעם בשלום ובמלחמה, כמו שהוא בכל הגויים. המלך האמיתי הוא מכשיר רוחני גדול. המלך בגויים הוא מכשיר מדיני כלכלי, אנושי. מותר לישראל להמליך אף מלך כזה, אף כי יותר טוב היה אילו ביקשו להתקדש יותר כפי שהוא חובת ישראל. הגויים לא הצליחו כל כך במלכיהם וישראל לא היו צריכים לקחת אותם לדוגמה. אולם אם ביקשו וראו שאי אפשר להם בלי זה אמר ה' למלא רצונם.

למעשה נגרמו צרות רבות על ידי המלכים, אולם אף דברים גדולים הושגו. נימוקי שמואל נכונים היו ואף נימוקי העם.

הערה למחנך: יש פרטים נוספים בעניין זה הדורשים ביאור. ב"דעת סופרים" יש דיון בסוגיות אלו. אולם בדרך כלל אם ספר שמואל נלמד במקום הלמודים רגיל די באמור בתוספת ביאור המלים.

## פרק ט

### הנושא: יצא לחפש אתונות ומצא מלוכה

**המחנך:** בשיעורים הקודמים למדנו שההסכמה להמלכת מלך בשעה זו באה אך שמום שללא מלך היה מהצב יותר גרוע. דרוש היה חיזוק מדיני, אנושי, לעם ישראל. הם לא הרגישו די במסגרות הרוחניות שלהם, בשילטון השופטים הפשוט, שאינו קשור בשום פאר וטכסים. פרק ט מתאר כיצד נפגש המלך לעתיד עם הנביא שהמליכו. פגישה זו נועדה ללמד שהמלך רצוי רק באין ברירה.

אשאל אתכם: איך צריך היה המלך לעתיד להיפגש עם הנביא אילו היה רצון גמור מאת ה' להמלכת המלך? אולי אתם זוכרים מה אמר ה' לאהרן בזמן שמשה חזר למדיין?

**תלמיד:** לך לקראת משה המדברה: (שמות ד כז).

(הערה: אם לא יהיה תלמיד שידע זאת המחנך יזכיר זאת).

**המחנך:** כך צריך היה להיות אף עם שאול. ה' צריך היה לומר לשמואל ללכת לשאול או לשלוח שליח לשאול שיבא אל שמואל.

אולם רצה ה' שידע שאול המלך לעתיד, שמלכותו איננה המלכות העליונה, כי סכנות רבות צפוונות בהמלכת מלך רגיל, כמו שאמר שמואל להלן בפרק יב. על כן סיבב ששואל יבא אל שמואל דרך אגב. שאול הבין יפה את הרמז הזה ובודאי זכר אותו יפה כל ימיו. אף העם בודאי ידע זאת. על כן אף נכתב הדבר לדורות.

עתה ראו מה נאמר על גדולתו של האיש שנבחר להיות המלך. ראשית מה נאמר על אביו. (הערה: בדרך כלל יש ללמוד פרק זה בביאור המלים בלבד, אם כי יש בכל פרט בפרק זה ללמד הרבה, כמו שנתבאר ב"דעת סופרים", אין באפשרות בית הספר אף התיכון (הגבוה), להקדיש זמן לכל הפרטים).

**תלמיד:** הוא היה גבור חיל.

**המחנך:** לא כל כך ברור מה טיבו של תואר זה בפי הנביא. האם הצטיים כגבור באחת המלחמות? ואולי הכוונה לגבורה בחיי יום יום, שהיה אדם שידע להתגבר על כל המכשולים שבחיים? בכל אופן הודגש ששואל בא ממשפחה של איש חזק.

ומה נאמר על שאול עצמו. אולי תוכלו לא רק לחזור על המלים של הנביא אלא להוסיף להם קצת ביאור.

יש לעורר שיחה בכיתה על התוארים המיוחדים של שאול. יש להשתמש בשיחה זו כדי לחדש קצת את הבקיאיות של התלמידים במה שלמדו עד עתה על שבחי אנשים בספרים שכבר למדו בתנ"ך.

במה נשתבח נח? (בראשית ו ט) מה נאמר על יעקב אבינו(שם כה כז) מה הן המעלות שיתרו ביקש שיהיו בשופטים (שמות יח כא). מה נאמר בשבחו של יהושע (שם לג יא) בשבחו של משה (במדבר יב ג, ז-ח; דברים לד י) וכדומה.

בקשר לתואר "טוב" הנאמר בשואל יש לשאול: היכן נזכר תואר דומה לזה לפני כן בספר שמואל (על שמואל נאמר לעיל ב' כו "וטוב אף עם ה' ואף עם אנשים"). כאן יש להזכיר מה שנאמר בגמרא (מ"ק טז) ששואל היה טוב אף מדוד.

יש להדגיש מראש, שבכל זאת המלכות שקיבל באופן פתאומי השפיעה עליו שיפסיד את העינוותנות הרבה שהיתה בו במשך כל השנים שבהם היה איש פרטי ולא בא בציבור ואף את שמואל לא פגש.

בכתוב לא נזכר בן כמה היה, אולם ברור שלא היה צעיר כל כך כי במותו לאחר שנים אחדות היה בנו איש בושט בן ארבעים (להלן שמואל ב' ב י). יש אומרים כי היה בן חמשים ושתיים (כגמטריה של "בן" 2 עם 50).

## שיח שמואל עם שאול (פרקים ט-י)

א. המחנך יבקש שהתלמידים יעתיקו את השיחה הראשונה שבין שמואל לשאול "ויגש שאול את שמואל וגו' ויאמר "הגידה נא לי איזה בית הראה" (ט יח).

"ויאמר (שמואל) אנכי הראה וגו' ולמי כל חמדת ישראל, הלך לך" . . . מה אומרות לנו המלים "כל חמדת ישראל" על המצב החמרי של עם ישראל בעת ההיא? (תשובה: המלים "חמדת ישראל" הן יפות ומעידות שהיו לישראל דברים יפים וחמודים רבים. שאול נועד להיות השליט על רכוש זה, לקחת מיסים, לקבל מתנות ומנחות כבוד).

ב. ויען שאול: "הלא בן ימיני אנכי וגו' ולמה דברת אלי כדבר הזה". למה אין שמואל עונה? (תשובה: הוא רק רצה להכין אותו שידע כי דבר גדול עומד להתרחש, שלא יופתע או ייבהל או יתנגד). לאחר מכן יבקש להעתיק את השיחה השניה.

ג. שמואל אומר "עמוד כיום, ואשמיעך את דבר אלקים".

וישקו ויאמר: "הלוא כי משחך ה' על נחלתו לנגיד".

למה לא נכתב מה השיב שאול:

(תשובה: כנראה לא היו מלים בפיו. הוא לא התנגד, כמו שהתנגד גדעון (שופטים ח כג) מפני שאף הוא היה בין אלה שחשבו כי ישראל צריכים מלך ורצה לשרת את העם. הוא לא שמח, מפני שפחד מהתפקיד הקשה).

ד. עשה לך אשר תמצא ידך כי האלקים עמך (י ז).

שלושה מלים מסתיימות בכף סופית, לך, ידך, עמך. מה זה מלמד על האפשרויות של שאול כמלך?

(תשובה: הוא מאד ברשות עצמו, הוא יכול לעשות כל מה שהוא רוצה, כל מה שבכח ידו, מובטח כי אלקים יעזור לו בכל דבר).

ה. "וירדת לפני הגלגל וגו' והודעתני לך את אשר תעשה" (י ח) מה הכוונה בזה?

(תשובה: זו עצה טובה שנאמרה בלשון שמשמע כציווי. בכל זאת יהיו מקרים שבהם חייב יהיה שאול להתייעץ עם הנביא. אז ייפגשו ומקום הפגישה יהיה בגלגל. ודאי זכור לכם כי שם היה מרכז שנבנה על ידי שמואל ושם היה נפגש עם אנשי העם שבאו אליו לעצה ולמשפט כאמור לעיל ז טז. יתכן מאד שהתלמידים עצמם לא יגיעו לתשובה זו. אולם לאחר שיעסיקו את מחשבתם בשאלה זו ולא ימצאו פיתרון או יציעו פיתרונות לא מתאימים יקל למחנך להסביר את הדבר).

ו. "והנה אנכי יורד אליך להעלת עלות" וגו'. לשם מה הקרבנות האלו בעת הפגישה?

(תשובה: כדי שתהיה לפגישה אופי חגיגי, מכובד, ואף אופי קדוש. ראה בד"ס אף טעם נוסף שההקרה מטרתה היתה כדי שההתייעצות של המלך עם הנביא תהיה בכדרך אגב, שלא להפחית מתוקף המלכות שהיא בלתי תלויה בנביא).

ז. "שבעת ימים תוחל עד בואי אליך".

למה זמן רב כל כך?

(מאחר שלא נכתב בספר שום טעם לכך, אפשר רק לשער. יש תלמידים שעונים מיד כי זה היה לנסיון, דבר שמסתבר מאד. אלא שיש לעיין מה היתה מטרת הנסיון. אף בזה אולי ייאמרו טעמים שונים. מן המקרה להלן פרק יג ח, כאשר שאול לא המתין עד מלוא שבעת הימים, אפשר לראות כי חסרה לשאול סבלנות להמתין לנביא, בזמן שנראה היה כי יש לפעול מיד. הנסיון איפה היה להרגילו, שאף כי הוא המלך ובידו כל העניינים וההכרעות, לא תמיד מה שנראה דחוף בעיניו, הוא באמת דחוף. אם יקרא את הנביא והוא לא יבא אותה היא שאין הדבר דחוף ויש להמתין).

האם רק פעם אחת מיד לאחר ההמלכה אמר לו להמתין שבעה ימים או שזו עצה או ציווי לתמיד?

(שאלה זו לא תיענה על ידי תלמידים צעירים, אף תלמידים מבוגרים יותר אולי לא ידעו להשיב. מכל העניין נראה שזה היה סידור לתמיד. על כן עשה ככה אף במלחמה עם פלישתים להלן יג ח, שהיתה לא בימים הראשונים למלכות שאול. בכלל לא נזכר שהיתה פגישה כזו בזמן הראשון למלכו. בזמן הראשון לא ראה שאול שום נחיצות להשתמש בעצה הזו, אולם הוא השתמש בה בשעת המבוכה, לאחר שיונתן הרג את נציב פלישתים.

יש טעם לומר שכל הדיון הזה יועבר לאחר שהתלמידים ילמדו פרק יג, כשילמדו על המכשול שנגרם בעקבות הציווי על שבעת ימים אלו אולם הנסיון מוכיח שלאחר מכן קשה עוד יותר להבין מה התרחש. על כן יש להקדיש תשומת לב לדבר העקרוני הזה אף בעת לימוד פרק זה ואף בעת לימוד פרק יג).

## פרק י נושא ראשון: פסוקים א-ט

### שאול נהפך לאיש אחר

**המחנך:** ניזכר שהסיבה העיקרית להתנגדותו של שמואל להמלכת מלך היתה מפני שקשה למצוא את האיש שיתאים למלכות עליונה הראויה לישראל.

על שאול נאמר שהיה בחור וטוב, אין איש מבני ישראל טוב ממנו. אתם כבר למדתם פרק י. איזה מין "ניתוח" רוחני נעשה בשאול?